

**TOETSINGSADVIES OVER DE AANVULLING
"BERGINGS- EN BEWERKINGSLOCATIES" BIJ HET MER
ZANDMAAS/MAASROUTE**

20 AUGUSTUS 2001

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. AANVULLENDE MER BERGING.....	2
2.1 Eindoordeel van de Commissie.....	2
2.2 Aard en omvang van de niet-vermarktbaar grond.....	2
2.3 Locatieafweging.....	3
2.4 Inrichtingsaspecten.....	5
2.5 Uitvoering.....	7
3. AANVULLENDE MER BEWERKING.....	8
3.1 Eindoordeel van de Commissie.....	8
3.2 Locatievergelijking.....	8
3.3 Methode van vergelijking.....	9
4. OPMERKINGEN OVER DE OVERIGE RAPPORTEN.....	9
4.1 Ontwerp-tracébesluit.....	9
4.2 Achtergronddocumenten.....	11
4.3 Evaluatie en monitoring.....	11

1. INLEIDING

De projectorganisatie Maaswerken heeft een plan voor de Zandmaas-Maasroute opgesteld met maatregelen voor verdere hoogwaterbescherming, verbetering van de scheepvaartroute en het ontwikkelen van nieuwe natuur. Volgens het Besluit milieueffectrapportage (m.e.r.) bevat het plan m.e.r.-plichtige activiteiten. Daarom is de procedure van de milieueffectrapportage gevolgd. Het doel is een goede onderbouwing te geven voor het tracébesluit van de ministers van VROM en Verkeer en Waterstaat, alsmede voor een aantal (later) te verlenen vergunningen van andere bevoegde instanties. Namens betrokken instanties treedt de minister van Verkeer en Waterstaat op als coördinerend bevoegd gezag.

Op 14 mei 1999 en 21 januari 2000 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) een toetsingsadvies uitgebracht over de opgestelde Trajectnota/MER. Informatie over de definitieve selectie en inrichting van de bewerkings- en stortlocaties zou in een latere aanvulling op het MER bij de publicatie van het ontwerp-tracébesluit ter visie worden gelegd. De selectie was immers afhankelijk van het Standpunt van de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat over de in het MER voorgelegde alternatieven.

Bij brief van 4 mei 2001¹ is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over deze Aanvullende MER'en, te weten het:

- Aanvullende MER Berging van niet-vermarktbaar grond (verder genoemd: Aanvullende MER berging);
- Aanvullende MER Locaties voor tijdelijke opslag en bewerking van delfstoffen (verder genoemd: Aanvullende MER bewerking).

Deze zijn, tezamen met het Ontwerp-tracébesluit, het Ontwerp Omgevingsplan Limburg en enkele achtergrondrapporten op 7 mei 2001 ter inzage gelegd².

Het advies is opgesteld door een werkgroep van deskundigen uit de Commissie voor de m.e.r.³, die in dit advies verder 'de Commissie' wordt genoemd. Op grond van de Wet milieubeheer heeft de Commissie de Aanvullende MER'en getoetst:

- aan de richtlijnen, zoals vastgesteld in juni 1997;
- op eventuele onjuistheden;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER.

De overige voorliggende documenten heeft de Commissie op hoofdlijnen bekeken. Zij heeft daaraan in het advies enkele zijdelingse opmerkingen gewijd.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Ook heeft de Commissie kennis genomen van de verslagen van de 7 hoorzittingen die in mei en juni 2001 zijn gehouden. In dit advies verwijst de Commissie naar een inspraakreactie wanneer deze betrekking heeft op de volledigheid en juistheid van de informatie die in de Aanvullende MER'en aan de orde wordt gesteld.

In het toetsingsadvies beperkt de Commissie zich tot hoofdzaken en gaat zij niet in op onjuistheden of onvolkomenheden die voor de besluitvorming van ondergeschikt belang zijn.

Tijdens de toetsing heeft de Commissie enkele vragen geformuleerd en aan de initiatiefnemer voorgelegd. Deze vragen worden in het toetsingsadvies besproken. De Commissie heeft hierop in een schriftelijke reactie⁵ (in het advies verder "Antwoordnota" genoemd) een bevredigend antwoord gekregen. De Commissie adviseert deze informatie openbaar te maken (bijvoorbeeld door publicatie in de Reactienota) en bij de besluitvorming te betrekken.

2. AANVULLENDE MER BERGING

2.1 Eindoordeel van de Commissie

De Commissie is van mening dat (na beantwoording van de gestelde vragen) de **essentiële informatie aanwezig** is om het milieubelang volwaardig te kunnen betrekken bij de keuze van de bergingslocaties in het (ontwerp)tracébesluit.

Dit oordeel wordt in de volgende paragrafen verder toegelicht aan de hand van de belangrijkste onderwerpen waarnaar in de richtlijnen is gevraagd.

2.2 Aard en omvang van de niet-vermarktbaar grond

Het aantal benodigde bergingslocaties wordt in hoge mate bepaald door de aard en omvang van de hoogwatermaatregelen in het project Zandmaas. Op 9 oktober 2000 heeft de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat gekozen voor het voorkeursalternatief, zoals beschreven in het Ontwerp-tracébesluit.

De daarbij behorende hoeveelheid, samenstelling en verontreinigingsgraad van de niet-vermarktbaar grond wordt beschreven in het Aanvullende MER en de achtergronddocumenten.

In verband met het landelijk beleidsvoornemen om zoveel mogelijk baggerspecie door reiniging of zandafscheiding te hergebruiken heeft de Commissie gevraagd uitgebreider te bespreken welke mogelijkheden er zijn voor nuttige toepassing van de weerdgrond en baggerspecie, eventueel na reiniging of be-

⁴ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁵ Aanvulling Trajectnota/MER berging en bewerking, beantwoording vragen Commissie voor de MER, 30-7-2001.

werking⁶. Door hergebruik zou tevens de omvang van de berging - voor zover niet nodig in de vorm van een kleischerm - kunnen worden verkleind en de milieueffecten van de berging mogelijk verminderd. In het Aanvullende MER ontbreken gegevens over de korrelgrootteverdeling, het zandpercentage en het scheidingsrendement van sedimentatiebekkens om te kunnen onderbouwen waarom in dit project voor een dergelijke optie niet wordt gekozen.

In de Antwoordnota heeft de initiatiefnemer een aanvullende motivering gegeven van de keuze om in het onderhavige project geen zandscheiding toe te passen. Daaruit blijkt dat financieel-economische argumenten prevaleren.

2.3 Locatieafweging

In de richtlijnen is gevraagd in het MER informatie te geven over de vraag welke locaties voor berging van niet-vermarktbaar grond vanuit milieuoogpunt het meest geschikt zijn, mede gegeven de herkomst van de grond, het principe van werk-met-werk maken en eventuele positieve bijdragen van bepaalde depots aan andere doelstellingen van het project.

In de startnotities voor de baggerspeciedepots en in het MER Zandmaas is reeds uitgebreid aandacht besteed aan de locatiekeuzeaspecten. Op grond van een analyse en vergelijking van een groot aantal mogelijke bergingslocaties kwamen Reijnderslooi, Asseltse Plassen Zuid, Marschveld, Geysterveld, Lus van Linne/Osen, Bovenwaard en Koornwaardplas als de meest geschikte bergingslocaties naar voren. In het MER Zandmaas zijn bij het combinatiealternatief de locaties Lomm en Well-Aijen naar voren geschoven. In Lomm en Well-Aijen kan de berging namelijk gecombineerd worden met delfstoffenwinning en met werkzaamheden in het kader van de aanleg van een hoogwatergeul, een kleischerm⁷ en natuurontwikkeling. Voor de lange termijn wordt het retentiegebied Lateraalkanaal-West (uitvoeringsfase II) eveneens als bergingslocatie genoemd.

Keuze van de bergingslocaties

In het Aanvullende MER staat vervolgens dat de Staatssecretaris in de Standpuntbepaling de locaties Lomm en Well-Aijen heeft geselecteerd als hoofdlocaties voor de berging van niet-vermarktbaar grond. Deze keuze wordt in het Aanvullende MER toegelicht. De locaties liggen relatief gunstig ten opzichte van de herkomst van de niet-vermarktbaar grond. Verder bieden de locaties de voordelen die hierboven zijn genoemd (combinatie hoogwatergeul, winning, kleischerm en natuurontwikkeling). Een beperkte hoeveelheid⁸ niet verontreinigde en niet vermarktbaar grond die in het stuwpand Lith vrijkomt, zal in overleg met de provincie Gelderland worden gebruikt voor natuurontwikkeling in de Bovenwaarden (verondieping van zandwinplassen) of de Hurwensche Uiterwaarden⁹.

⁶ Conform de Richtlijnen in hoofdstuk 4.

⁷ Van een kleischerm is alleen sprake bij Lomm. De functie van het kleischerm is gelegen in het mitigeren van verdrogingseffecten.

⁸ In het MER staat dat het gaat om 0,1 miljoen m³ specie met verontreinigingsgraad klasse 0.

⁹ In het ontwerp-tracébesluit staat alleen de Bovenwaarden genoemd, in het Aanvullende MER wordt ook de Hurwensche Uiterwaard genoemd. Mogelijk komt dat omdat de gedachtevorming over dit punt nog in ontwikkeling is.

Laatstgenoemde locatie was in de eerdere locatievergelijking in het MER nog niet aan de orde geweest. Omdat in het Aanvullende MER staat dat hier gaat om een relatief kleine hoeveelheid, relatief schone grond, acht de Commissie het aanvaardbaar dat deze berging niet in dit Aanvullende MER wordt uitgewerkt. Wanneer definitief is gekozen, kan de gekozen berging te zijner tijd in het vergunningtraject worden besproken en beoordeeld.

Vergelijking van Lomm en Well-Aijen met overige locaties

Voor de locaties Lomm en Well-Aijen ontbrak een vergelijking van de milieueffecten met de oorspronkelijk in het MER aangewezen bergingslocaties conform de vergelijkingsmethode die daar was gehanteerd. Deze vergelijking is in het oorspronkelijke MER noch het Aanvullende MER gemaakt, maar vormt wel een relevant onderdeel van een onderbouwing van de keuze voor berging bij Lomm en Well-Aijen.

De Antwoordnota bevat deze vergelijking. Er blijkt het volgende uit:

De locaties Lomm en Well-Aijen liggen gunstig ten opzichte van de herkomst van het te bergen materiaal. Op de aspecten van het thema natuurlijk milieu scoren ze ten opzichte van de 7 bergingslocaties uit de Trajectnota/MER in het algemeen op hetzelfde niveau: op het ene aspect wat beter (landschap en ecologie) dan op het andere (archeologie). Ten aanzien van de aspecten grondwater en bodem van dit thema natuurlijk milieu scoren Lomm en Well-Aijen neutraal tot gunstig ten opzichte van de rest. Bij het aspect "hinder" valt de balans in het nadeel uit van de locaties Lomm en Well-Aijen. Vergelijken met de plaslocaties wordt de meeste hinder veroorzaakt omdat de berging eerst moet worden gegraven. Dat beïnvloedt ook de uitvoeringsduur negatief. De delfstoffen die bij de aanleg van de bergingen Lomm en Well-Aijen beschikbaar komen en de korte transportafstanden voor de niet vermarktbaar grond hebben tot gevolg dat op het thema kosten deze locaties duidelijk beter scoren dan de 7 locaties uit de Trajectnota/MER.

Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie

Na bestudering van het Aanvullende MER achtte de Commissie het van belang dat explicieter wordt ingegaan op een toetsing aan het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie. In het Aanvullende MER berging wordt er namelijk van uitgegaan dat het beleid Actief Bodembeheer Maas bij vaststelling van het tracébesluit zal vigeren. Daarom wordt in het Aanvullende MER vrij uitgebreid op toetsing aan dit beleid ingegaan. Aangezien niet zeker is wanneer dit zal zijn vastgesteld¹⁰, adviseert de Commissie ook een volledige toetsing aan het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie uit te voeren. Met name de toetsing aan de richtlijnen uit het beleidsstandpunt voor inherente veiligheid en lokale omstandigheden blijven in het Aanvullende MER onderbelicht. Zo sluit de locatie Aijen bijvoorbeeld aan de onderzijde niet aan op een kleilaag, is de vorm van het depots bij Lomm niet conform de criteria uit het Beleidsstandpunt en lijkt de situering van een depot onder/bij een hoogwatergeul geen inherent veilige situatie, omdat erosie op de lange termijn niet is uit te sluiten. Daarom dient ook te worden aangegeven met welke inrichtingsmaatregelen de inherente veiligheid zo nodig kan worden verbeterd. Ook dient duidelijker te worden behandeld welke emissies kunnen optreden bij hoogwater in de periode van uitvoering.

¹⁰ Zie ook de reacties van de provincies Limburg en Noord-Brabant.

In de Antwoordnota¹¹ zijn bovengenoemde punten afdoende behandeld.

Natuurbeschermingsformules

De Commissie was van mening dat bij de toetsing en vergelijking van locaties explicieter dient te worden behandeld welke conclusies moeten worden getrokken bij het doorlopen van de beschermingsformules op grond van het Structuurschema Groene Ruimte en de Habitatrictlijn. Daarbij moet worden ingegaan op vragen als:

1. Is er op of bij de bergingslocatie sprake van beschermde gebieden of beschermde soorten?
2. Kan het risico worden uitgesloten dat de berging wezenlijke kenmerken van beschermde gebieden aantast, of beschermde soorten op populatieniveau in hun voortbestaan bedreigt?
3. Zo nee, zijn er andere oplossingen of locaties waarmee dat wel kan?
4. Zo nee, is er een zwaarwegend maatschappelijk belang dat genoemde aantasting rechtvaardigt?

(De laatste stap van de beschermingsformules, de compensatie is in een apart achtergrondrapport op uitstekende wijze behandeld.)

In de Antwoordnota staat dat de beschermingsformules niet expliciet op maatregelniveau zijn behandeld, omdat er sprake is van integrale alternatieven voor een vrij complexe problematiek in het hele Maasdal. Het maatschappelijk belang is onderkend van het snel realiseren van hoogwaterveiligheid langs de Zandmaas. Hoewel vanzelfsprekend rekening is gehouden met de bestaande natuurwaarden, was de insteek dat de te realiseren natuurontwikkeling ruim voldoende zou zijn om eventuele negatieve effecten voor bestaande natuurwaarden te compenseren. De Commissie ziet dit uitgangspunt in het voorkeursalternatief duidelijk terug. De initiatiefnemer stelt dat met het voorkeursalternatief geen aantasting plaats vindt in aangewezen Vogel- en Habitatrictlijngebieden. Voor de aandachtssoorten kunnen problemen optreden die dan echter zo goed mogelijk gemitigeerd en gecompenseerd moeten worden. Voor de gegeven situatie kan de Commissie deze gekozen aanpak volgen.

2.4 Inrichtingsaspecten

In de richtlijnen is gevraagd in het MER te bespreken welke inrichting uit milieuoogpunt het meest geschikt zou zijn voor de bergingen.

Gescheiden versus ongescheiden bergen

In het Aanvullende MER Berging worden voor de locaties Lomm en Well-Aijen twee inrichtingsvarianten uitgewerkt. Bij een voorkeursvariant wordt uitgegaan van ongescheiden berging van materiaal met een verschillende verontreinigingsgraad echter met een afdeklaag van 1,5 meter van schone grond. In het meest milieuvriendelijke alternatief wordt een mantel aangebracht van schone grond en wordt de meest verontreinigde grond in de kern van het depot geborgen. In een zorgvuldig uitgevoerd onderzoek¹² wordt voor PAK's na-

¹¹ Overigens blijkt dat in het MER (op pagina 23) ten onrechte staat dat de afdeklaag "vanwege een betere doorlatendheid, drainerend zal werken en infiltratie van regenwater in het depot zal beperken". De Antwoordnota geeft aan dat bovenlaag kleiig zal zijn. Hierdoor zal het regenwater horizontaal afstromen.

¹² Emissie en verspreiding van verontreinigingen bij berging van niet vermarktbaar grond Zandmaas, AKWA, 14-11-2000.

gegaan welke verschillen optreden tussen de twee inrichtingsvarianten en hoe deze verschillen moeten worden beoordeeld in het licht van het vigerende beleid (Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie).

Uit het onderzoek blijkt dat gescheiden berging een niet onaanzienlijke reductie van de emissie van PAK's oplevert (bij Well-Aijen bijvoorbeeld gemiddeld een factor 4). Eén van de gebruikte argumenten om toch voor ongescheiden berging te kiezen, is dat er bij toetsing aan de normfluxen geen verschillen optreden tussen beide inrichtingsvarianten. Op de korte termijn worden bij beide varianten de normfluxen voor PAK's en zware metalen¹³ overschreden, op de lange termijn door de aangenomen afbraak voor PAK's niet meer. Een tweede argument is dat gescheiden berging extra vervoersbewegingen en daarmee meer uitstoot van broeikasgassen en hinder genereert.

De Commissie wijst erop dat er onzekerheden zijn in dit soort verspreidingsberekeningen en dat op grond van nieuwe inzichten normfluxen kunnen veranderen. Daarom adviseert zij om (a) tijdens de uitvoering van de projecten de werkelijk optredende verspreiding en effecten van verontreinigende stoffen zorgvuldig te monitoren en (b) te streven naar een werkwijze waarbij zo gedifferentieerd mogelijk wordt omgegaan met partijen grond met een verschillende verontreinigingsgraad, voor zover dat niet leidt tot onevenredig veel extra vervoersbewegingen of langere looptijd van het project. Ook bij ongescheiden ontgraving kan zomerbedspecie niet op een willekeurig tijdstip worden gestort. Er zal eerst een laag weerdgrond worden aangebracht (zie fig. 5.7 en 5.9¹⁴). Een schone bovenlaag van 1,5 m dikte wordt in alle gevallen aangebracht, dus een zekere mate van gescheiden ontgraving en berging dient toch al plaats te vinden.

- De Commissie geeft het bevoegde gezag in overweging om in de vergunningvoorwaarden te regelen dat tijdens de uitvoering met de initiatiefnemer wordt overlegd hoe op de beste ('alara') manier met de schoonste partijen grond kan worden omgegaan en dat de optredende verspreiding wordt gemonitord en geëvalueerd.

Gekozen parameters

Afgezien hiervan heeft de Commissie gevraagd beter te motiveren waarom in dit MER PAK's als belangrijkste parameter¹⁵ voor de uitloging zijn gekozen. Er wordt in het MER ook melding gemaakt van verontreiniging door OCB's en PCB's (p. 35). Ondanks het feit dat deze stoffen minder mobiel (kunnen) zijn, zijn ze waarschijnlijk ook persistenter en daardoor op de lange termijn meer kritisch dan de PAK's.

In de Antwoordnota wordt de keuze voor PAK's nader en afdoende onderbouwd.

¹³ Overigens staat in het MER onterecht dat "met grote zekerheid kan worden gesteld dat als gevolg van vastlegging buiten het depot ... en verdunning de streefwaarden (voor zware metalen) nergens in het grondwater buiten het depot zullen worden overschreden." De in het AKWA-rapport genoemde onzekerheden rechtvaardigen een dergelijke stellige uitspraak niet. Verder is de conclusie op pagina 57 dat "geen van de 8 bepalende stoffen een overschrijding van de MTR oppervlaktewater oplevert" onjuist voor koper.

¹⁴ De Commissie heeft geconstateerd dat er geen verschillen zijn tussen figuur 5.7 tot en met 5.10, terwijl deze verschillen wel aanwezig zouden moeten zijn. Zij heeft later de juiste afbeeldingen gekregen.

¹⁵ Ter referentie: bij het Ketelmeer is dichloorbenzeen als maatgevende parameter gebruikt, bij Hollandsch Diep gamma-HCH (Lindaan).

2.5

Uitvoering

In het Aanvullende MER staat een beschrijving van de uitvoering, die geen “blauwdruk is voor de werkelijke uitvoering, maar een naar huidige inzichten meest praktische”. De aannemer¹⁶ is vrij om binnen de randvoorwaarden van het bestek het werk naar eigen inzicht uit te voeren. Te zijner tijd zal daarvoor een vergunningprocedure worden gevolgd. Hierin kan dan ook worden ingegaan op de milieueffecten van bijvoorbeeld de lozing van retourwater, waarnaar in de richtlijnen was gevraagd, maar die in het Aanvullende MER niet zijn behandeld in verband met onzekerheid over de precieze uitvoeringswijze. Ten tijde van die vergunningaanvraag zal in ieder geval moeten worden beoordeeld of de omstandigheden niet zo zijn gewijzigd dat het voorliggende (Aanvullende) MER moet worden geactualiseerd¹⁷.

Bij de beschrijving van de hinder die tijdens de uitvoering plaatsvindt, heeft men zich gericht op de geluidsnormstellingen van de Circulaire Natte grindwinning en de Wet geluidhinder. Zodra het geluidsniveau voldoet aan de normen, is verdere mitigatie (of een meest milieuvriendelijk alternatief) niet meer beschouwd.

Daar het een vrij langdurige uitvoeringsperiode betreft, achtte de Commissie het van belang om, naast de worst case beschrijving, tevens de stand der techniek in geluidbewust ontwerp van de installaties te beschouwen. Bepaalde installaties en maatregelen zijn in het MER al genoemd. Voor zuigers uitgerust met (ontwaterings-)zeven kan gekozen worden voor relatief kleine zeven (geen laagfrequent geluid problematiek, zeven kunnen in een omkasting geplaatst worden).

Duidelijker zou moeten worden aangegeven welke invloed het zou hebben op de geluidscontouren als zoveel mogelijk geluidarme apparatuur wordt toegepast. Met deze informatie kan het al dan niet stellen van aanvullende eisen aan de uitvoerder beter worden gemotiveerd.

In de Antwoordnota wordt met reductiescenario's gewerkt voor MMA+ en MMA++ welke maximaal 3 dB(A) bedragen en om die reden geen grote reductie in geluidbelasting kunnen bewerkstelligen. De feitelijke wijze van mitigatie waarmee deze reducties worden bewerkstelligd, wordt daarbij niet beschouwd zodat de weinig ambitieuze¹⁸ reductiedoelstellingen niet worden gemotiveerd.

¹⁶ In de inspraakreactie van Teunissen Zand en Grint van 27 juni 2001 ziet de Commissie een interessant voorstel om de werkzaamheden steeds van de haven af te schermen en zo vertroebeling van het Maaswater tegen te gaan. Ook moet rekening worden gehouden met de opmerkingen van het Rijksinstituut voor Oudheidkundig bodemonderzoek dat het gebied Well-Aijen archeologisch rijker is dan oorspronkelijk werd aangenomen.

¹⁷ Of en in welke mate bij de vergunningaanvraag nog de stappen (startnotitie, richtlijnen, toetsing) van een m.e.r.-procedure moeten worden doorlopen, is een punt van aandacht voor het bevoegde gezag.

¹⁸ Zeker in gevallen waar de geluidbelasting feitelijk wordt bepaald door de dominante stationaire bewerkings- en bergingsinstallaties acht de Commissie een grotere reductie haalbaar. Bij dominant zeefgeluid geldt bijvoorbeeld een reductie van 20 dB(A) als haalbaar bij omkasting van betreffende zeven, waardoor de invloed op de totale geluidbelasting meer dan 3 dB(A) kan bedragen. De kosten zijn bij inzet van nieuwe apparatuur uiteraard lager dan bij het verbouwen van bestaande bewerkings- en verwerkingsinstallaties.

- De Commissie adviseert bij de vergunning per bergings- en verwerkingsinstallatie de geluidbronnen en effecten van mogelijke mitigerende maatregelen expliciet te beschrijven. De 'reëel haalbare' mitigatie dient daarbij te worden gemotiveerd.

De Stichting "Lomm Actief " heeft een inspraakreactie ingediend, waarin uitgebreid wordt ingegaan op tekortkomingen in de geluidstudie. Onder andere wordt gesteld dat in het MER geen rekening is gehouden met de gelijktijdigheid van de uitvoeringswerkzaamheden. In het akoestisch rapport wordt echter in paragraaf 3.6 onder andere uiteengezet dat het beschouwen van gelijktijdigheid uitsluitend is achterwege gelaten wanneer dit geen verschil oplevert met het niet-achterwege laten. Ook de overige kritiekpunten zijn naar het oordeel van de Commissie weerlegbaar, of dienen te worden beantwoord in de vervolgpprocedure (zie de hiervoor gegeven aanbeveling).

3. AANVULLENDE MER BEWERKING

3.1 Eindoordeel van de Commissie

De Commissie is van mening dat (na beantwoording van de gestelde vragen) de **essentiële informatie aanwezig** is om het milieubelang volwaardig te kunnen betrekken bij de keuze van de bewerkingslocaties in het (ontwerp)tracébesluit. Dit oordeel wordt in de volgende paragrafen verder toegelicht.

3.2 Locatievergelijking

In dit Aanvullende MER worden 13 locaties, grotendeels zandwinplassen, vergeleken op hun geschiktheid voor de tijdelijke opslag en bewerking van delfstoffen uit het vrijkomende **zomerbedmateriaal**¹⁹ van de stuwpanden Sambeek, Grave en Lith. Deze informatie moest dienen ter onderbouwing van de besluitvorming voor de uiteindelijke keuze van de bewerkingslocaties. Omdat het grootste deel van de bewerking van delfstoffen echter betrekking heeft op (winterbed)materiaal uit de hoogwatergeulen Lomm en Well-Aijen, worden deze locaties in het ontwerp-tracébesluit als hoofdbewerkingslocaties aangegeven. Het Aanvullende MER bewerking verwijst voor de inrichting van deze locaties naar het Aanvullende MER Berging.

Op zich ligt de keuze voor de hand, dat de delfstoffen die bij Lomm en Well-Aijen worden gewonnen ook ter plekke worden bewerkt. In het Aanvullende MER wordt echter daarnaast de mogelijkheid opengehouden²⁰ dat ook het zomerbedmateriaal²¹ in Lomm en Well-Aijen wordt verwerkt.

¹⁹ De teksten in het Aanvullende MER zijn daarin echter niet consistent.

²⁰ "Bij de besluitvorming zou overwogen moeten worden of een gedeeltelijke combinatie van bewerkingsactiviteiten bij de aanleg van de hoogwatergeulen Lomm en Well-Aijen mogelijk is" (Aanvullende MER bewerking pagina 57).

²¹ Uit de inspraakreacties blijkt dat er bij de zandwinners voldoende belangstelling is voor de verwerking van het zomerbedmateriaal. In het kader van de discussie met de provincie Noord-Brabant over de Kraaijenbergse Plassen is de reactie van Smals van 15 juni 2001 interessant, waarin wordt gesteld dat binnen de huidige vergunning nog tot 2008 verwerking van toutvenant uit de Zandmaas mogelijk is.

De Commissie heeft daarom gevraagd om aan te geven hoe de locaties Lomm en Well-Aijen zouden scoren in de vergelijking met de overige 13 bewerkingslocaties.

3.3 Methode van vergelijking

Over de methode van vergelijking die is gebruikt heeft de Commissie een aantal opmerkingen:

- Evenals bij het Aanvullende MER berging wordt niet voldoende expliciet ingegaan op de eerste stappen van de beschermingsformules. Er wordt wel ingegaan op de compensatieplicht, maar niet op de vraag welke natuurwaarden aanwezig zijn, of er sprake kan zijn van wezenlijke aantasting en (zo ja) of er alternatieven zijn waarbij geen aantasting optreedt. Hierdoor worden locaties die bij voorbaat niet in aanmerking lijken te komen, zoals Reijnderslooi, te lang in de vergelijking meegenomen.
- Er ontbreekt een volledige en juiste beschouwing in het MER die leidt tot het identificeren van het meest milieuvriendelijke alternatief. Belangrijke criteria bij een dergelijke benadering zijn: hinder (maar niet de aanwezigheid van een geluidzone), kans op aantasting van aanwezige belangrijke natuurwaarden en in mindere mate het beperken van energieverbruik en het vermijden van verlies aan delfstoffen (geschiktheid plas).

De gevraagde vergelijking is in de Antwoordnota gegeven en voldoet aan de gestelde richtlijnen. Het punt van de beschermingsformules is al in paragraaf 2.3 besproken.

4. OPMERKINGEN OVER DE OVERIGE RAPPORTEN

4.1 Ontwerp-tracébesluit

Vergelijking milieueffecten voorkeursalternatief

In ontwerp-tracébesluit is het voorkeursalternatief voor de Zandmaas/ Maasroute in hoofdlijnen beschreven. Bepaalde maatregelen worden in het kader van het Provinciale Omgevingsplan verder uitgewerkt.

Het uiteindelijke plan blijkt op diverse punten af te wijken van de alternatieven die in het MER zijn beschreven:

- de kades zijn een veel grotere rol gaan spelen in de hoogwaterbescherming;
- de peilopzet is verminderd;
- de verbreding van het Julianakanaal vindt deels aan de westzijde plaats.

In haar toetsingsadvies over het MER Zandmaas/Maasroute heeft de Commissie gevraagd om in een dergelijke situatie de belangrijkste milieueffecten in relatie tot het MER alsnog in het ontwerp-tracébesluit aan te geven.

De gevolgen van het voorkeursalternatief zijn in de voorliggende stukken wel beschreven, maar soms vrij globaal (bijvoorbeeld in hoofdstuk 3 van het Plan Maasdal) en soms gedetailleerd maar dan op deelonderwerpen (grondwater in het Peilopzetplan, natuur in het Compensatieplan, de effecten van de kades in het Kadeplan etc.) Wat ontbreekt is een overzicht waarmee de gevolgen op een vergelijkbare wijze worden gepresenteerd zoals in het MER Zandmaas. De Commissie heeft dat echter niet als een belangrijke tekortkoming beschouwd

omdat de alternatieven uit het oorspronkelijke MER inmiddels niet meer realistisch zijn. Daarmee zou een dergelijke vergelijking slechts een beperkte toegevoegde waarde hebben.

Julianakanaal

Nu echter op grond van de inspraakreacties en verder onderzoek is besloten het Julianakanaal plaatselijk niet naar het oosten maar naar het westen te verbreden, acht de Commissie het wel noodzakelijk dat de (milieu)afweging van die keuze wordt beschreven. Deze beschrijving staat niet in de voorliggende stukken, maar blijkt te zijn opgenomen in het achtergrondrapport "Julianakanaal westwaarts". Een milieuoverweging is dat de verbredingsoptie een natuurvriendelijke afwerking mogelijk maakt en de overzwemmogelijkheden van fauna niet beperkt. Zonder de hoogwaterberekeningen tot in detail te hebben kunnen controleren acht de Commissie het vanuit haar ervaringsdeskundigheid plausibel dat het maatgevend hoogwatereffect van de verbreding van het Julianakanaal niet meer dan enkele millimeters bedraagt. (Dit in reactie op de inspraakreacties hierover.)

- De Commissie acht het gewenst dat het rapport "Julianakanaal Westwaarts" alsnog openbaar wordt gemaakt.

Kades

In het Plan Maasdal staat dat de hoogwaterbeschermingsdoelstellingen alleen haalbaar zijn met kadeaanleg, ook als er een groter budget beschikbaar zou zijn. In het Kadeplan staat overigens: bij het vrijkomen van extra gelden kan besloten worden de kadeverhogingen bij Roermond en Venlo te vervangen door waterstandsverlagende maatregelen (p. 6).

De Commissie schat in dat binnen de gegeven randvoorwaarden van tijd, geld, bestuurlijke toezeggingen en maatschappelijk draagvlak weinig andere oplossingen resteerden dan nu in het plan zijn aangegeven. Zij adviseert echter in de Reactienota goed te motiveren, waarom de maatregelen uit het (vrij breed gedragen) plan Maascorridor²² onvoldoende soelaas zouden hebben geboden voor de voorliggende problematiek. Het is velen²³ immers duidelijk dat kadeaanleg en kadeverhoging voor de lange termijn onveerkrachtige oplossingen zijn. In de trits van vasthouden, bergen, afvoeren is de aanleg van kaden een end-of-pipe maatregel, die bovendien een alibi verschaft om de door kaden beschermde gebieden verder vol te bouwen, zodat die ruimte voorgoed voor de rivier verloren is.

Daarbij wil de Commissie erop wijzen dat het concept van demontabele kaden risico's in zich draagt. De onderdelen daarvan moeten beschikbaar zijn en in goede conditie zijn op het moment dat ze nodig zijn, met een waarschuwingstijd van hoogstens een paar dagen. Dat betekent dat ze permanent stand-by moeten zijn en dat er voldoende mensen moeten zijn die in staat zijn de kaden onder tijdsdruk op te bouwen. Als er een lange tijd geen hoogwater van belang komt, gaan urgentiegevoel, kennis en vaardigheid op dit punt snel verloren.

Onzekerheden

Tot slot wijst de Commissie erop dat de 50 cm die voor de waakhogte van de kades wordt aangehouden ongeveer het verschil uitmaakt tussen een over-

²² Zie onder andere de inspraakreactie van de gemeente Venlo.

²³ Zo blijkt uit diverse inspraakreacties.

schrijdingskans van 1:250 en 1:1250. Dit illustreert de reikwijdte van onzekerheden waarmee bij de hoogwaterberekeningen rekening moet worden gehouden. Het zou wenselijk zijn als de onzekerheden in de gedane uitspraken dat “binnen de gestelde normen na voltooiing van het Zandmaasproject de omkade gebieden veilig zijn en er geen nadelige gevolgen benedenstrooms optreden” beter gekwantificeerd zouden worden.

In dit verband is het een positief gegeven dat ruimte wordt gelaten voor het bijstellen van de later uit te voeren gedeelten van het plan op basis van voortschrijdend inzicht en ervaring die wordt opgedaan tijdens en na de uitvoering van de eerder geplande onderdelen.

4.2 Achtergronddocumenten

In het kader van de toetsing wil de Commissie waardering uitspreken voor bepaalde achtergrondstudies:

Vergeleken met de vaak summiere uitwerkingen van natuurcompensatie die tijdens m.e.r.'s ter beschikking komen, is het Compensatieplan voor de Zandmaas een indrukwekkend werkstuk. Uitgebreid gaat men in op de te compenseren waarden (in een aantal categorieën). Per stuwpand worden de te compenseren hectaren bepaald en het hoe-en-waarom ervan uitgebreid toegelicht. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn krijgen uitgebreid aandacht en worden terecht het zwaarst beoordeeld. De richtlijnsoorten worden het meest ontzien. Zeer positief is het werken met referentiebeelden voor de verschillende gebiedsonderdelen. Hierdoor is het plan meer geworden dan een plichtmatige invuloefening. De tekstkaders (intermezzo's) zijn illustratief en landschapsecologisch verantwoord.

Ook de achtergrondnotitie “Mobiliteit zware metalen” en het achtergrondrapport “Emissie en verspreiding van verontreiniging bij berging van niet vermarktbaar grond Zandmaas” gaan uitgebreid in op de problematiek en geven een duidelijk overzicht van de relevante invloedsfactoren en de leemten in kennis die aanwezig zijn.

Het Peilopzetplan geeft een duidelijk en gedetailleerd inzicht in de effecten van peilopzet in het gebied.

De Commissie heeft gewezen op het risico dat in het stuwpand Lith tijdelijk verdroging kan optreden, omdat de peilopzet in het stuwpand Grave pas enkele jaren later wordt gerealiseerd. Door de Maaswerken is toegelicht dat deze effecten zijn berekend doch niet zijn vermeld omdat ze als niet relevant konden worden beschouwd.

4.3 Evaluatie en monitoring

Wellicht ten overvloede wijst de Commissie erop dat evaluatie en monitoring een belangrijke rol moet gaan spelen bij dit project.